

Aage Fredslund Andersen og hans billeder

Aage Fredslund Andersen ankom til Aarhus i sommeren 1932, fotograferede løs i byen i de næste otte år, droppede en dag i foråret 1940 det hele og flyttede til en landejendom i nærheden af Ebeltoft, hvor han virkede som kunstmaler frem til sin død i 1976. Han blev 72 år.

Fotografen

Vi ved ikke, hvorfor Fredslund Andersen flyttede til Aarhus, men vi ved, at han på dette tidspunkt allerede var freelancefotograf i København. Dette virke fortsatte han i Aarhus, fra 1934 først og fremmest med tilknytning til den lokale socialdemokratiske avis *Demokraten*. Ved siden af tog han reklame- og bryllupsfotografier – det springer vi over her.

En pressefotograf tager mange flere billeder, end han sælger. Fredslund Andersen stablede enten uden videre sine glasplade-negativer op i sit atelier eller fremkaldte dem og lod papirbillederne ligge i adspredt uorden uden at tage sig meget af dem. Han havde altid så travlt.

Det er vanskeligt at sige, hvor mange pressefotos Fredslund Andersen tog, men i 1940 solgte han 3-4.000 negativer til kommunen, gemte og glemte lige så mange i skunken i atelieret og tog andre med sig til sit nye hjem sammen med adskillige tusinde papirkopier. Mange blev genfundet i 1980. Nogle af disse er digitaliseret til brug i denne bog og vises nu for første gang på tryk. Bevaringstilstanden er i visse tilfælde ikke optimal. Især papirkopierne er mærket af tidens tand, men vi har alligevel valgt dem på grund af deres historiske værdi.

Den overvejende del af Aage Fredslund Andersens fotos ligger i dag enten i Den Gamle By i Aarhus, på Aarhus Stadsarkiv eller ved Det Kongelige Bibliotek, Aarhus. Nogle har været benyttet i bøger og artikler om Aarhus og om 1930'ernes danske samfund generelt, og en del er digitaliseret og kan studeres på siden aarhusbilleder.dk.

Motiverne

Fotografierne dokumenterer 1930'ernes Aarhus og dermed industrisamfundets vældige gennembrud i det årti, da moderne tider

fik overtaget og endegyldigt forviste ældre livs- og produktionsformer til at spille sekundære roller i udviklingen. De vrimler med liv, hverdagsliv. Der er mennesker på langt de fleste af Fredslund Andersens fotos, som regel flere end et menneske. Mennesker i gang med dagens dont, mennesker, der cykler eller går eller leger i byens gader, mennesker i kontakt med redskaber af alle mulige slags.

Fordi der er tale om pressefotos, er billederne ofte opstillet med direkte kontakt til beskueren, og opstillingerne har en særlig kreativ og kunstnerisk kvalitet, som var meget vigtig for Fredslund Andersen. Han ville have noget bestemt frem. 1930'erne bød på vanskelige vilkår for mange, men disse fotos bliver man i godt humør af. Det hænger i høj grad sammen med hans personlighed og hans evne til personinstruktion.

Kunstneren

Aage Fredslund Andersen blev født i 1904 i landsbyen Vinkel ved Viborg, og der voksede han også op. Men i begyndelsen af 1920'erne kom han til livgarden i København, og fra denne tid arbejdede han med lidt af hvert. Han rejste, skrev, arbejdede som malersvend i Holland og Sverige – og var en overgang elev på en malerskole. I 1935 begyndte han igen at male, og det kom efterhånden til at fylde hele hans verden, og det var derfor, han droppede fotografiet. Han kunne ikke leve af at male, levebrødet blev skaffet til veje ved den krodrift, som især hans hustru Grethe Fredslund Andersen stod for. Dels var han ikke voldsomt produktiv, dels ville han ikke sælge sine malerier. Han malede for sin egen skyld.

Malerierne er dejlige. De er fyldt med drømmende landskaber og mennesker. Eventyrlige, venlige væsener vokser ud af de landlige motiver. Hvad de har til fælles med fotografierne, er et åbenlyst ønske om, at alt levende skal have det godt. Det ses også i en lille fotobog med landbomotiver, han udgav i 1949, hans eneste fotografiske værk efter at være flyttet fra Aarhus. Han var rimeligvis på en art mission med sine næsten jublende optimistiske fotos. 1930'ernes fremtid tegnede lys i Aage Fredslund Andersen linse. Krigen gjorde måske noget ved den tro. I hvert fald er hans sidste pressefotos fra den 9. april 1940, den dag da Danmark blev besat.

“Solgt til Pressefotograf Fredslund Andersen”, 1933

En pressefotograf skal kunne rykke hurtigt ud. Altså gik Aage Fredslund Andersen til motorcykelforhandler Valde Rosenlund i Frederiks Allé 42 i Aarhus og købte en britisk Matchless Silver Hawk, tidens mest roste motorcykel.

Fotografens Aarhus

Aarhus' succes var grundlagt på anlæggelsen af havnebassiner og jernbane. De to faktorer skabte fra 1860'ernes begyndelse betingelserne for storimport og distribution af denne ind i landet, i kølvandet på importen også forarbejdningsevne, og i kølvandet på distributionsnettet store industrifirmaer. Aarhus' velstående investorer fangede så at sige øjeblikket, da de skulle sætte deres kapital ind på den nye udvikling, verden var slået ind på, og deres efterfølgere fulgte op. Aarhus voksede som følge heraf i dramatisk tempo: fra 11.000 indbyggere i 1860 over 50.000 i 1900 til 80.000 i 1930. Tilvæksten fortsatte, byens voldsomme udvikling fortsatte.

Den dynamiske by

Den by, Aage Fredslund Andersen ankom til, var i nærmest dramatisk forandring, den skiftede bogstavelig talt udseende for næsen af sine indbyggere. Åen skulle nu overdækkes. Den å, som havde været selve årsagen til, at en by helt tilbage i 800-tallet var blevet anlagt her, og som igennem århundrederne både havde fungeret som den helt uundværlige havn og leveret kraft til mølledrift og dampanlæg. Arbejdet med overdækningen faldt næsten helt præcis sammen med Fredslund Andersens tid i Aarhus, for det blev indledt i 1932 og afsluttet i 1940, og resultatet var en bred færdselsåre passende til den motoriserede trafik, som samtidig vandt indpas. Åboulevarden fordelte trafikken inde i byen, og den gjorde den moderne industrihavn ved kystlinjen mere tilgængelig. Det var af stor betydning, for kysthavnen stod foran den tredje betydelige udvidelse i sin kun 90-årige historie, en udvidelse, som forvandlede den fra stor til kæmpestor. Og ude i Aarhus' udkant blev ringgadesystemet gennemført med Ringgadebroen som spektakulært udtryk for det store projekt. Og grundstenen til Aarhus Universitet blev lagt, de første gule universitetsbygninger blev bygget i Universitetsparken, to moderne hospitaler blev bygget, der kom et nyt, monumentalt rådhus, store boligbyggerier med de nyeste bekvemmeligheder skød op.

En sådan udvikling var både betinget af den allerede eksisterende vækst og befordrende for den. Aarhus' store, stærke virksomheder udviklede sig videre i 1930'erne. Verdenskrisen ramte Danmark og naturligvis også Aarhus og forårsagede fænomener som

masseløshed, men krisen bremsede ikke den fremrusende by. Måske næsten tværtimod, for de vanskelige vilkår, den skabte for landboerne, gjorde, at mange måtte rejse til byen. De 80.000 indbyggere, Aarhus rundede i 1930, blev til 100.000 i begyndelsen af 1941. Det var en befolkningstilvækst på 25 procent. Blandt de unge i byens brede middelklasse faldt antallet af børnefødsler per familie til mellem to og tre, så det var især tilflytterne, der skabte befolkningstilvæksten. Aarhus havde siden århundredskiftet været landets største provinsby, og denne position blev udbygget nu.

Faktisk var tilvæksten endnu større, end den kommunale statistik afslørede. Op ad den administrative enhed, der frem til 1970 hed Aarhus Købstadskommune, lå nemlig en række omegnskommuner, som tilsvarende var i vækst og i 1930'erne havde et indbyggertal, der voksede fra 24.000 til 32.000. Aarhus voksede udad, samtidig med at Viby, Åbyhøj, Hasle og Vejlbj-Risskov voksede ind mod Aarhus, og det i en sådan grad, at der i praksis var tale om ét byområde. Hvor lå fx togfabrikken Frichs, Aarhus' industrielle stolthed? Den lå i Åbyhøj, og en meget stor del af dens 900 medarbejdere i slutningen af 1930'erne boede med deres familier i det store kvarter, der var skudt op lige bag den. Andre i forstæderne arbejdede inde i Aarhus, men betalte kommunalskat i en forstad, det belastede i stigende grad budgetterne for byens offentlige servicefaciliteter. Byplanlæggere kunne allerede i årtiets slutning ane konturerne af et byområde, hvis fortsatte trivsel ville blive afhængig af den sprængning af den gældende kommunestruktur, som først fandt sted med kommunalreformen i 1969.

Livet

På Aage Fredslund Andersens fotografier skildres arbejdernes gerning inden for næsten ethvert af de fag, der eksisterede. Hertil er der billeder af butiksansatte og gadehandlere i færd med at sælge deres varer, der er billeder af funktionærer og af offentligt ansatte i forskellige funktioner i den voksende offentlige administration, der er billeder af fiskere og af høstende bønder i oplandet, der er billeder af børn i skolen.

Arbejde er ikke alt, men til den moderne livsførelse hører nu engang aktivitet, også i fritiden. Nogle tog til kolonihaven for

Stort fremmøde på Dampskibsbroen, ca. 1932

København- og Kalundborgfærgerne lagde til ved Dampskibsbroen, så den var et vigtigt trafikknudepunkt, og trafikken med passagerbåd var i vækst. I 1930'erne blev de dampdrevne færger afløst af motorfærger, der kunne have flere passagerer og også op til 30 biler. Der var kun adgang til bildækket fra siden af færgen, og alle biler skulle bakke ombord for at gøre det hurtigere at tømme færgen ved ankomst. På de to ruter var rejsetiden til København nu kommet ned på henholdsvis ni og syv timer.

at dyrke deres grønsager, andre tog til stranden, atter andre gik i teateret eller biografen, eller de involverede sig i det stærkt voksende idræts- og sportsliv, enten aktivt eller som tilskuere. Eller de var bare på vej rundt fra det ene sted til det andet, til fods, på cykel, i bil eller bus eller sporvogn. 1930'ernes byer var store allerede, når de var på Aarhus' størrelse, hvis vi med storbyer forbinder gademylder og aktivitet det meste af døgnet. Aarhus Kommune støttede aktivt op om fritidslivet, både gennem selvstændige initiativer og gennem imødekommenhed over for privates planer.

Aage Fredslund Andersen var som den eneste af tidens fotografer aktiv med sit kamera alle disse steder. Da det nærtliggende Tangkrogen blev etableret som en plads for tivolier og anden folkelighed, var han også med der, ligesom han dokumenterede

livet på de nyanlagte badestrande fra Åkrogen i nord til Moesgård Strand i syd. Han var med, når børnene legede i gaderne eller studenterne var på jazzbar. Det var tydeligvis det, som optog Aage Fredslund Andersen: Hvad er det er for noget godt og spændende, de laver, alle menneskene omkring mig?

Bogens billeder

Arne Kjær Hansen har udvalgt og farvelagt 252 billeder, som tilsammen giver indtryk af Aage Fredslund Andersens pressefotografiske virke. Der er både tale om billeder digitaliseret direkte fra de gamle glasplader og gamle papirbilleder fundet i Den Gamle Bys magasiner. Nogle har ikke været vist før, og nogle er blevet digitaliseret for første gang til denne bog. Andre optræder

På havnen, 1936

Fiskerihavnen med store kraner og bygninger i baggrunden. Aarhus har eksisteret i 1200 år, og havnen har alle dage været byens livsnerve. Den moderne by voksede frem fra midten af 1800-tallet i takt med udvidelserne af havnen.

Kobbertækkere på Aarhus Rådhus, 1940

Aarhus' nye rådhus blev bygget i årene 1938-41. Det var et prestigeprojekt, tegnet af arkitekterne Arne Jacobsen og Erik Møller. Bygningen var af beton og gennemført funktionalistisk i sin udformning. Så gennemført, at byrådet krævede tilføjelser, der kunne give noget imponereffekt, og derfor blev der sat marmorplader uden på betonen og tilføjet et højt tårn. Taget blev dækket af kobberplader. Tækningen var en helt igennem manuel proces udført af højt specialiserede arbejdere. Således mødtes industritidens funktionalisme med traditionelt håndværk, og alle endte med at være tilfredse.

rundt omkring i andre udgivelser eller på digitale platforme, men da altid i sort-hvid, og for digitaliserede billeders vedkommende ofte i ret lav opløsning. Hvor det har været muligt, er de blevet digitaliseret på ny, og først og fremmest er alle de udvalgte 252 billeder nu blevet farvelagt. Det lægger et yderligere lag på den fortolkning af virkeligheden, som et foto altid er, men det er ikke sket ud i det blå, for gråtonerne "sladrer" nemlig meget om, hvil-

ken farve der er den rigtige. Hvis papirbilledet er dårligt fikseret, kan tonen imidlertid ændre sig og gøre en troværdig farvelægning vanskelig. Nogle billeder af denne type er alligevel taget med i bogen, fordi de er kunstnerisk vellykkede eller fortæller en historie, vi har fundet vigtig. Eller bare fordi vi er glade for dem. Glæde er den afgørende ingrediens i Fredslund Andersens fotografier, hvorfor så ikke bruge den som rettesnor i udvælgelsen?